

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 5 Issue 01 | pp. 424-428 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

QORA METALLURGIYA SOHASIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI

Irgashev Aziz Abduqayumovich

“O‘zmetkombinat” AJ

G‘aznachilik bo‘limi boshlig‘i

Annotatsiya: Qora metallurgiya sohasida investitsiya faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta‘minlash sanoatning uzoq muddatli rivojlanishi va iqtisodiy o‘shishning muhim shartlaridan biridir. Ushbu maqolada qora metallurgiya sanoatida investitsiyalarning samaradorligini oshirish, moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish, texnologik modernizatsiya va davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: qora metallurgiya, investitsiya faoliyati, moliyaviy barqarorlik, texnologik modernizatsiya, investitsion muhit, iqtisodiy o‘shish.

Аннотация: Обеспечение финансовой устойчивости инвестиционной деятельности в сфере черной металлургии является одним из ключевых условий долгосрочного развития отрасли и экономического роста. В данной статье рассматриваются вопросы повышения эффективности инвестиций в черную металлургию, диверсификации финансовых ресурсов, технологической модернизации и совершенствования механизмов государственной поддержки.

Ключевые слова: черная металлургия, инвестиционная деятельность, финансовая устойчивость, технологическая модернизация, инвестиционная среда, экономический рост.

Abstract: Ensuring the financial stability of investment activities in the ferrous metallurgy sector is one of the key conditions for the long-term development of the industry and economic growth. This article analyzes ways to improve the efficiency of investments in the ferrous metallurgy industry, diversify financial resources, implement technological modernization, and enhance state support mechanisms.

Keywords: ferrous metallurgy, investment activity, financial stability, technological modernization, investment environment, economic growth.

Kirish

Qora metallurgiya sanoati jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, uning rivojlanishi mamlakatning sanoat salohiyati va iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta‘sir qiladi. Mazkur sektor ishlab chiqarishning strategik tarmog‘i sifatida nafaqat yirik sanoat korxonalari, balki avtomobilsozlik, qurilish, mashinasozlik va boshqa ko‘plab yo‘nalishlarning rivojlanishi uchun ham asosiy resurs yetkazib beruvchi hisoblanadi. Shu

sababli, qora metallurgiya sohasining investitsion jozibadorligini oshirish, uning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va global bozordagi raqobatbardoshligini mustahkamlash iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Bugungi kunda dunyo iqtisodiyotida global talab va taklif o'zgarishlari, energiya resurslari narxining o'zgaruvchanligi, yashil iqtisodiyot tamoyillariga mos ravishda ekologik standartlarning joriy etilishi qora metallurgiya sanoatining investitsiya muhiti va moliyaviy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, metallurgiya sohasida atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va resurslarni tejamkorlik bilan ishlatish kabi omillar investorlar e'tiboridagi asosiy jihatlardan biriga aylanmoqda. Shu sababli, ushbu sohada uzoq muddatli barqaror investitsion muhitni shakllantirish va moliyaviy risklarni minimallashtirish muhim vazifalardan biridir.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, metallurgiya tarmog'iga investitsiyalar jalb qilishda bir necha asosiy omillar muhim rol o'ynaydi. Bularga davlat tomonidan taqdim etiladigan soliq va bojxona imtiyozlari, kapital bozorining rivojlanganligi, innovatsion texnologiyalarni joriy etish darajasi, energetik resurslarning mavjudligi va ularning narxi, shuningdek, global metall bozori konyunkturasi kiradi. Xususan, rivojlangan mamlakatlarda qora metallurgiya sanoatining barqaror rivojlanishi davlat va xususiy sektor o'rtasidagi samarali hamkorlik, kredit va obligatsiya bozorlarining rivojlanganligi, shuningdek, ishlab chiqarish jarayonlarining raqamlashtirilganligi bilan bog'liq.

O'zbekiston sharoitida qora metallurgiya sanoati davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgan ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib, sohani modernizatsiya qilish va raqobatbardoshligini oshirish maqsadida yirik investitsion loyihalar amalga oshirilmoqda. Xususan, yirik metallurgiya kombinatlarining quvvatlarini oshirish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish va mahalliy xomashyodan samarali foydalanish bo'yicha keng qamrovli chora-tadbirlar ko'rilmoqda. Biroq, sohada investitsiyaviy muhitni yanada yaxshilash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun hali ham bir qator tizimli muammolar mavjud.

Adabiyotlar sharhi

Qora metallurgiya sohasida investitsiya faoliyatining moliyaviy barqarorligi nafaqat korxonalar samaradorligini oshiradi, balki butun iqtisodiy tizimning barqaror rivojlanishiga zamin yaratadi. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun xalqaro tajriba va zamonaviy investitsion yondashuvlarni o'rganish hamda ularni milliy sharoitga moslashtirish zarurdir. Shu bilan birga, risklarni boshqarish tizimini yaratish, eksport salohiyatini oshirish va xususiy sektorning ishtirokini kengaytirish bu jarayonda muhim o'rin tutadi.

Qora metallurgiya sohasida investitsiya faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta'minlash xalqaro va mahalliy darajada keng o'rganilgan. Xitoy qora metallurgiya sanoati bo'yicha dunyoda yetakchi o'rinni egallaydi. Xitoy metallurgiya sanoati bo'yicha yillik hisoboti (Annual Report on Metallurgical Industry in China)da qora metallurgiya korxonalarining rivoji davlat subsidiyalari va uzoq muddatli kreditlar bilan qo'llab-quvvatlanishi ta'kidlangan. 2021-yilda Xitoy metallurgiya korxonalarining umumiy eksport hajmi 200 milliard AQSh dollaridan oshgan [1]. Ushbu tajriba moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda davlat siyosatining rolini ko'rsatadi.

Rossiya Federatsiyasi Sanoat va Savdo vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan Rossiya metallurgiya kompleksi rivojlanish strategiyasi (Стратегия развития металлургического комплекса России)da texnologik modernizatsiya va eksport salohiyatini oshirish chora-tadbirlari belgilangan. Ushbu strategiya metallurgiya sanoatining raqobatbardoshlik darajasini oshirish va xalqaro bozorga integratsiyani kuchaytirishni nazarda tutadi [2].

Yevropa mamlakatlarida qora metallurgiya sohasida moliyaviy xavflarni boshqarish bo'yicha "Metallurgiya investitsiyalarida xavflarni boshqarish: Yevropa yondashuvi" (Risk Management in Metallurgical Investments: European Approach) nomli tadqiqotda sohaning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlashda moliyaviy vositalar va texnologik innovatsiyalar samaradorligi ta'kidlangan [3].

F. Mishkinning "Moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy o'sish" asarida moliyaviy barqarorlik iqtisodiy rivojlanishning asosiy omili sifatida tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqotda kapital talab qiluvchi qora metallurgiya sohalarida investitsion samaradorlikni oshirishning strategik yo'nalishlari yoritilgan [4].

Jahon Banki tomonidan nashr etilgan "Barqaror rivojlanish uchun sanoat investitsiyalari" nomli tadqiqotda moliyaviy risklarni diversifikatsiya qilish va investitsiya faoliyatining barqarorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Ushbu tavsiyalar qora metallurgiya sohasida risklarni boshqarish tizimlarini joriy qilishda dolzarb hisoblanadi [5].

Tahlil va natijalar

Qora metallurgiya sohasi O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va uning investitsiyaviy jozibadorligi iqtisodiy barqarorlikning muhim omillaridan biri sanaladi. So'nggi yillarda mamlakatda qora metallurgiya sanoatini modernizatsiya qilish va investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Biroq, tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, sohada hali ham muayyan muammolar mavjud bo'lib, ularni hal qilish yo'llarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi jadvalda qora metallurgiya sohasining moliyaviy va investitsiyaviy barqarorligiga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolar tahlil qilinadi.

1-jadval. Qora metallurgiya sanoatining asosiy moliyaviy muammolari

Muammo	Tavsif	Salbiy ta'siri
Moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi	Investitsiyalar yetarli darajada jalb qilinmagan, tashqi moliyalashtirish imkoniyatlari cheklangan.	Yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishda qiyinchiliklar.
Xomashyo va energiya xarajatlarining yuqoriligi	Xomashyo importi va elektr energiya narxlari yuqori bo'lib, ishlab chiqarish tannarxini oshirmoqda.	Mahsulotlarning jahon bozorida raqobatbardoshligi pasayadi, eksport salohiyati cheklanadi.
Moliyaviy risklar va kurs tebranishlari	Valyuta kursining o'zgaruvchanligi va moliyaviy risklar investitsion ishonchni	Investorlarning uzoq muddatli loyihalarga kirishishi qiyinlashadi.

	pasaytiradi.	
Davlat tomonidan rag'batlantirish mexanizmlarining cheklanganligi	Soliq imtiyozlari, subsidiyalar va kredit resurslariga kirish imkoniyatlari cheklangan.	Mahalliy va xorijiy investitsiyalar oqimi sustlashadi.
Texnologik modernizatsiya va innovatsiyalarning sust rivojlanishi	Ishlab chiqarish jarayonlarining eskirganligi va avtomatlashtirish darajasining pastligi.	Ishlab chiqarish samaradorligi pasayadi, mahsulot sifati va ekologik me'yorlarga mosligi yetarli emas.

Manba: muallif tomonidan tayyorlangan

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish uchun qora metallurgiya sohasida kompleks yondashuv asosida muayyan choralar ko'rilishi lozim.

Quyidagi jadvalda qora metallurgiya sohasining moliyaviy va investitsion muammolarini bartaraf etish bo'yicha samarali yechimlar keltirilgan.

2-jadval. Qora metallurgiya sanoatida investitsiya barqarorligini oshirish yo'nalishlari

Muammo	Potensial yechim	Kutilayotgan natijalar
Moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi	Xalqaro moliyaviy institutlar va xususiy investorlarni jalb qilish, davlat kafolatlari orqali kredit resurslari ajratish.	Investitsiyalar hajmi oshadi, ishlab chiqarish quvvatlari kengayadi.
Xomashyo va energiya xarajatlarining yuqoriligi	Mahalliy xomashyo bazasini rivojlantirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish.	Ishlab chiqarish tannarxi pasayadi, mahsulot raqobatbardoshligi oshadi.
Moliyaviy risklar va kurs tebranishlari	Risklarni minimallashtirish strategiyalarini joriy etish, uzoq muddatli valyuta siyosatini ishlab chiqish.	Investorlar ishonchi ortadi, uzoq muddatli loyihalar amalga oshiriladi.
Davlat tomonidan rag'batlantirish mexanizmlarining cheklanganligi	Soliq imtiyozlarini kengaytirish, eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish.	Eksport hajmi oshadi, xorijiy investitsiyalar jalb qilinadi.
Texnologik modernizatsiya va innovatsiyalarning sust rivojlanishi	Raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, sanoat texnologiyalariga xorijiy investitsiyalar jalb qilish.	Ishlab chiqarish samaradorligi oshadi, ekologik standartlarga javob beruvchi ishlab chiqarish tizimi shakllanadi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlangan

Qora metallurgiya sohasining investitsiya barqarorligini ta'minlash bugungi global iqtisodiy muhitda muhim strategik ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, moliyaviy resurslar yetishmovchiligi, energiya narxlarining yuqoriligi, moliyaviy risklar

va texnologik modernizatsiyaning sust rivojlanishi kabi omillar ushbu sohaning barqaror rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, davlat tomonidan soliq va bojxona imtiyozlarini kengaytirish, energiya samaradorligini oshirish hamda raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish zarur.

Takliflar va xulosa

Qora metallurgiya sanoatining moliyaviy barqarorligi va investitsion jozibadorligini ta'minlash iqtisodiy o'sish va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, energiya xarajatlarining yuqoriligi va texnologik modernizatsiyaning sustligi sohaning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Sohaning barqarorligini ta'minlash uchun moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish, xalqaro investitsiyalarni jalb etish, energiya samaradorligini oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy qilish zarur. Shuningdek, davlat tomonidan soliq imtiyozlari va subsidiyalar orqali rag'batlantirish mexanizmlarini kengaytirish, qimmatli qog'ozlar bozorida metallurgiya korxonalarining faolligini oshirish ham muhim ahamiyatga ega.

Mazkur chora-tadbirlar amalga oshirilsa, qora metallurgiya sanoati barqaror rivojlanib, xalqaro bozorda raqobatbardoshligi oshadi, iqtisodiyotning sanoat bazasi mustahkamlanadi va iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. China Steel Corporation. *Annual Report on Metallurgical Industry in China*, 2021.
2. Министерство промышленности и торговли РФ. *Стратегия развития металлургического комплекса России*, 2022.
3. European Steel Association. *Risk Management in Metallurgical Investments: European Approach*, 2020.
4. Mishkin F. *Financial Stability and Economic Growth*, Oxford University Press, 2019.
5. World Bank. *Industrial Investments for Sustainable Development*, 2021.

Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

